

den, maar van beleidsbeslissingen", klont het in hun brief, waarover de *Financial Times* heeft bericht. "Dat brengt de energie-zekerheid in gevaar."

Ook in landen als Nederland en Denemarken, waar de olie- en gasproductie de laatste jaren versneld werd afgebouwd, laat het debat op. De plannen om het gas-veld in Groningen definitief af te sluiten met beton, worden weer in vraag gesteld. Dat is het grootste veld van Europa, en de ontginning werd in 2024 na zestig jaar stilgelegd, na schade aan gebouwen door aardbevingen.

Maar "als Nederland met de rug tegen de muur komt te zitten en ziekenhuizen en huishoudens geen elektriciteit of verwarming meer hebben, zouden we het als noodoplossing moeten kunnen gebruiken", schreef Rosanne Hertzberger midden februari in het NRC, hoewel ze eerder als Tweede Kamerlid voor NSC zelf voor een wettelijk verbod had gestemd.

En toen barstte de oorlog in Iran los. "Dit is de tweede energiecrisis in vier jaar tijd die toont hoe kwetsbaar Europa is", zegt Paul de Leeuw. Hij verbruikt bijna veertig jaar geleden naar Aberdeen om als ingenieur voor Shell in de olie- en gassector te werken, en hij is vandaag directeur bij het instituut voor energietransitie van de Robert Gordon University.

Dat er zo goed als geen tankers de Perzische Golf nog kunnen verlaten, is 'de grootste verstoring van de aanvoer in de geschiedenis van de wereldwijde oliemarkt', stelt het IEA. Een vat kost nu zo'n 100 dollar, waar dat begin dit jaar nog 60 dollar was. In dezelfde periode is de Europese gasprijs met meer dan 80 procent gestegen.

Speciaal

Overschiet ter wereld zijn de prijsjijntjes oeverlaar, maar terwijl de Verenigde Staten meer schalieolie en -gas produceren dan dat ze verbruiken en ze zeker zijn van hun bevoorradings, geldt dat niet voor Europa. De olieproductie op het oude continent is sinds 2000 met 55 procent gedaald, driekwart van het verbruik (hoofdzakelijk voor transport) wordt geïmporteerd. De gasproductie daalde in die periode met 27 procent, de import steeg met 24 procent. Lang kwam die via pijpleidingen uit Rusland, maar sinds de Oekraïne-oorlog gaat het vooral om vloeibaar aardgas (lng) uit de VS, Algerije, Qatar en ook altijd Rusland.

Europa is zo een speciaal in een steeds openlijk vijandig wereld. Terwijl de industrie al langer kreunt onder de hoge energieprijzen, is de bevoorradings door de oorlog in Iran weer wat onzekerder geworden. Deze week droeg dreigde het Kremlin alle ing-export naar Europa stil te leggen, uitgeroepen op het moment dat de aanvoer uit Qatar is weggevallen.

Een zaligmakende oplossing is er niet, maar na de-

cennia van afbouw wordt nu huidop de vraag gesteld of Europa weer meer moet inzetten op olie- en gaswinning. "We moeten extra boringen doen in de Noordzee", zei energie-analist Javier Blas (*Bloomberg*) vorige week in *De Tijd*.

Die boodschap vindt weerklank bij Jilles van den Beukel, energiespecialist bij The Hague Centre for Strategic Studies, na een carrière bij Shell. "Het zou verstandig zijn voor landen als het VK, Nederland en Denemarken om de productie in de Noordzee te stimuleren", zegt hij. "Dat gaat het probleem niet oplossen, maar wel de schade beperken en ons helpen om deze moeilijke periode door te komen."

"De markt weet nog niet goed hoe ze de huidige situatie moet inschatten. Zijn de oorlog en de verstoring van de aanvoer een kwestie van weken, of van jaren?"

Paul de Leeuw

Instituut voor energietransitie van de Robert Gordon University

Europa heeft volgens Van den Beukel niet het geologische potentieel om de productie zodanig op te schalen dat het zijn eigen vraag kan dekken. "We moeten volop blijven inzetten op de energietransitie en het olie- en gasverbruik doen dalen, bij voorbeeld met elektrische wagens en warmtepompen." Maar dat neemt niet weg dat we de volgende decennia nog steeds olie en gas zullen nodig hebben, en zolang we het gebruiken, kunnen we het maar beter zelf produceren, zegt de Leeuw. Europa haalt nog zo'n 70 procent van zijn primaire energieverbruik uit fossiele brandstoffen. Je kunt dat niet van vandaag op morgen uitschakelen. Dit is een transitie die over de generaties heen zal plaatsvinden, en ze moet doenbaar en betaalbaar zijn."

Voor dat laatste zijn de inkomsten uit olie en gas een dankbaar instrument, dat bewijst Noorwegen al langer. Het Scandinavische land is met voorsprong de grootste producent van Europa (*zie grafiek*). Stavanger heeft de rol van Aberdeen overgenomen. De olieproductie

is dan wel met 42 procent afgenomen sinds de eeuwwisseling, maar de ontginning van aardgas is met 138 procent gestegen. In tegenstelling tot het VK worden er nog steeds nieuwe velden vergund (vorig jaar veertig) en gezocht.

Olie en gas leverden het land vorig jaar bijna 60 miljard euro op. Een deel ervan gebruikt Oslo om een turbo op de energietransitie te zetten. Zo goed als alle nieuw verkochte wagens waren er vorig jaar volledig elektrisch, mede dankzij overheidssteun. De gas- en oliewinning heeft er het klimaat wat energieer productief, merkt Van den Beukel op. "Voor het milieu en het klimaat was er een stuk beter dan ing binnenhalen uit de VS. Daar gaat de productie niet alleen gepaard met meer methaanuitstoot (een krachtig broeikasgas, red.), maar moet het gas ook worden afgekoeld om het vloeibaar te maken en het te kunnen vervoeren met schepen."

Noorwegen heeft vanuit het grootste potentieel voor extra gas- en oliewinning. "Zeker in het noorden, in de Barents-zee, liggen er grote velden die commercieel aantrekkelijk zijn", zegt René Peters, gasexpert bij het Nederlandse onderzoeksinstituut TNO. Ook in de Nederlandse wateren zijn er volgens TNO genoeg gasreserves om drie keer het jaarlijkse verbruik van onze Noordzee te dekken. "Maar het gaat vaak om kleinere velden, en het is lastiger om ze economisch uit te baten. De interesse bij producenten neemt af."

Veel onzekerheid

Andere landen kunnen lessen trekken uit het Noorse model, denkt de Leeuw. Net omdat de Noren naar olie en gas kijken als strategisch belangrijk voor de energiebevoorrading en de nationale veiligheid, waren ze zo consistent in deze aanpak.

Sinds de energierisic van 2022 beginnen ook andere Europese hoofdsteden door de bril te kijken. Na jaren van afbouw zal de Nederlandse gasproductie in de Noordzee de komende jaren waarschijnlijk stabiliseren, schreef TNO vorig jaar in een rapport. Het vorige kabinet sloot daarvoor een akkoord met de olie- en gasbedrijven, waardoor een vergunningverlening sneller moet gaan en het staatsbedrijf EBN meer financiële risico's naar zich toetrekt.

Dat is nodig. Investerings hebben een lange looptijd, en de prijsvolatiliteit schrikt investeerders af. "Met de huidige prijs van 100 dollar per vat is er meer geld beschikbaar, en velden die niet economisch rendabel waren, worden dat misschien wel", zegt de Leeuw. "Maar er blijft veel onzekerheid. De markt weet nog niet goed hoe ze de huidige situatie moet inschatten. Zijn de oorlog en de verstoring van de aanvoer een kwestie van weken of van jaren?" Begin dit jaar verwachte de Amerikaanse zakenbank JP Morgan nog dat de olieprijs tegen eind volgend jaar naar 30 dollar per vat zou zakken.

Ook Denemarken lijkt de bocht te maken. Verwijzend naar "de geopolitieke realiteit", zal het land onderzoeken of een paar vergunningen in de Noordzee kunnen worden verleend na 2042. Dat jaartal was gekozen om tegen 2045 klimaatneutraal te worden. Maar "Europa moet op zijn eigen benen staan", zei de Deense minister voor Industrie, Morten Bodskov. "Dat vereist dat we fors investeren in onze eigen energiecapaciteit. In de eerste plaats in groene oplossingen. Maar ook in de energievoorziening die de productie draaiende houdt." Kopenghagen zegt wel vast te houden aan de ambitie om de productie tegen 2050 stop te zetten.

Na Noorwegen heeft het Verenigd Koninkrijk het grootste potentieel om zijn olie- en gasproductie op te schalen of in ieder geval minder snel af te bouwen, zegt Van den Beukel. "Maar dan moet je de producenten niet het leven zwaar maken, zoals de afgelopen jaren is gebeurd."

Rosebank, het grootste nog niet ontgonnen olie- en gasveld in Britse wateren (met een potentieel van 300 tot 500 miljoen vaten olie), is daarbij symbool komen te staan voor de politieke verdeeldheid. Het veld werd al in 2004 ontdekt, maar wordt nog niet ontgonnen. De vergunning uit 2023 werd vorig jaar vernietigd door een rechtbank na een klacht van Uplift en Greenpeace, die argumenteerden dat het verbranden van de olie en gas niet kan stroken met de ambitie om klimaatneutraal te worden in 2050.

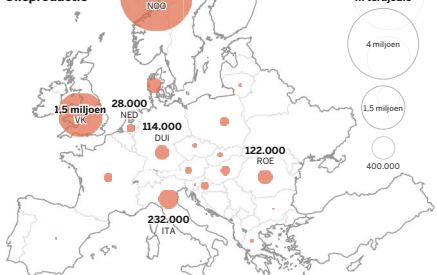
De milieuorganisaties spraken over een "historische overwinning", maar nu lijkt de kans groot dat het veld alsnog zal worden ontgonnen. Een beslissing over een nieuwe vergunning wordt ieder moment verwacht, en de gespecialiseerde website *Energynet* meldde deze week dat het productieschip vanuit Dubai op weg zou zijn naar de Noordzee.

Nieuwe velden zoeken en ontginnen, neemt al snel jaren in beslag. Alles moet in het juiste perspectief worden geplaatst, zegt de Leeuw. "De wereld verbruikt alle olie uit een veld als Rosebank in amper drie dagen." Op de lange termijn bekeken, blijft dit een uitdovende sector. Maar door de productie wat langer te rekken behoud je niet alleen een inkomten uit olie en gas, maar ook kennis, banen en infrastructuur. "En die zal je nodig hebben als je van de Noordzee een energiecentrale voor de toekomst wilt maken, met windparken, waterstof en koolstofopslag. Iemand zal dat moeten bouwen, en je zal ze vaartuigen nodig hebben."

"De bestemming wordt niet in vraag gesteld, wel het pad ernaartoe. We zullen alle energie nodig hebben", zegt de Leeuw. "De wereld is veranderend en onzekere geworden. Dan is het beter aan het begin van de pijlpil te zitten, dan aan het einde."

Korneel Delbeke

Olieproductie

Gasproductie

